

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vrstajo.

Narodnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.
Owned by the Slovenic National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v objavi n. pr. (Marec 31-31) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dovoljen potekla naročnina. Ponovila se mora, da se vaje ne ustavi list.

HINAVŠČINA V DANAŠNJIH DNEH KRŠČANSTVA.

Skozi tedne so prinašali veliki dnevniki vesti, kako strašno strada v nekaterih krajih Kitaja kitajsko ljudstvo, ker je suša uničila lanske letino. Dajte, prispevajte v sklad za sestradane Kitajce, da jim pošljemo žita in drugih živil, je bil refren pesmi v velikih dnevnikih.

Vsak človek, ki človeško čuti, želi, da so lačni nasičeni, žejni napojeni, nagri oblečeni, pa čeprav so ti ljudje na Kitajskem. Ali človek, ki želi, da drugi ne stradajo in ne hodijo goli, se najprej ozre doma in pogleda, če ni kaj sestradanih in nagih revežev doma, predno gre gledat v druge dežele, kaj se tam godi.

Tudi v Ameriki imamo lačne in sestradane ljudi, toda o teh ljudeh malo čitamo v velikih dnevnikih.

Tako je na pr. bilo v Buffalu okoli štirideset tisoč delavcev brez dela v prvih dneh aprila, ko je najbolj glasno pel reklamni boben v velikih dnevnikih za sestradane Kitajce. Okoli šest javnih kuhinj imajo v Buffalu, v katerih prejema najbolj sestradani med lačnimi neko jed, ki ji pravijo juha. Za zamorske delavce je taka kuhinja postavljena kar v farovžu neke cerkve, v katero zahajajo le zamorci. V tej kuhinji prejema do pet sto zamorcev to "polivko" vsaki dan, drugi, ki pridejo preposoj, ali ki ne morejo na vrsto, si pa morajo stisniti svoj pas, da tako pozabijo na krulječi želodec.

V Ameriki pa lani ni bilo slabe letine. Poljski pridelek je bil ogromen in sicer je bil tako velik, da so žitnice, elevatorji in skladišča zvrhana s najboljšimi poljskimi pridelki. Ti delavci v Buffalu ne stradajo, ker je bila letina alaba, ampak ker so jih podjetniki postavili na cesto, češ, da zanje nimajo več dela. V tem mestu je bila tudi cela vrsta štrajkov, od katerih je bilo nekaj izgubljenih. Delavci, ki so izgubili štrajke, pa ravno tako občutijo podjetniški bič kot brezposelni delavci. Kajti ti delavci so se morali vrniti v tovarne in delavnice po pogojih, ki so jih njim ponudili podjetniki in ki so taki, da delavci stradajo, čeprav delajo, ker imamo nezno draginjno.

Vsem ljudem se pa ne godi tako v Ameriki, kot delavcem, ki so brez dela ali ki so izgubili stavko.

Tam doli v Floridi se nahajajo družabni parasitje, ki se dolgočasijo in sami ne vedo, kaj naj počno, da ubijejo zlati čas. Njih glavno shajališče je Palm Beach. Tukaj je tudi nekaj delavcev, ki strežejo tem parasitom, da ne poginejo lakote, kajti sami ne znajo skuhati še črne kave. V tem Palm Beachu so si nedavno izmislili gospodiči in gospodične, da je treba prirediti posebno zabavo, ker so navadne zabave že postale dolgočasne in puste. In res priredili so "ples dojenčkov". Odraščeni parasitje in parasitke so se oblekli v obleko, kakoršno nosijo navadno otroci, stari od enega do treh let. V tej obleki so plesali na veselici.

Milijoni stradajo na Kitajskem, milijoni delavcev so brez dela v Ameriki, katerih družine se nahajajo v velikem pomanjkanju, parasitje pa plešejo v Floridi v otroški obleki, za katere so ti milijoni delavcev garali, dokler je bilo življenje v industriji. Tako je v današnjih dneh krščanstva!

PRIVATNI BIZNIŠKI INTERESI NE ODNEHAJO.

Iz Columbusa je došla te dni vest, da je bila predloga za uvedbo državne policije poražena z majhnim številom glasov v legislaturni zbornici. Tej vesti je pa dodanih par vrstic, ki govore, da privatni bizniški interesi ne odnehajo, ampak predložijo znova to predlogo.

Ta vztrajnost, s katero zahtevajo privatni bizniški interesi, da se uvedejo povsod črni kozaki, govori dosti razumljivo delavcem, kolike važnosti polagajo ti interesi na to, da vsaka država dobi državno policijo, ki bo opravljala nekako takšno službo, kot orožniki v Evropi. Privatni bizniški interesi sicer zagotavljajo, da je državna policija potrebna v interesu osebne varnosti in za varstvo farmerjev, pri tem pa seveda mislijo, če se spolnijo njih želje, da bodo imeli dobro organizirano policijsko silo za razbijanje štrajkov, kot jo ima država Pennsylvania. Zaradi tega nočejo odnehati za las od svoje zahteve.

DOPISI.

Danville, Ill. — Cenjeni bratje Hrvatje in Hrvatice širom Zlati delavci in sinovi tušne nam majne Hrvatske! — Ko ste prečitali list, katerega je priobčila Prosveta, in katerega so izdali "hrvatski rodoljubi" ter naslovili "Učenci Hrvatskega šola", v katerem agitirajo za povrnitev Habsburžanov na Hrvatsko, so se vam gotovo lasje jezili na glavi od gneva, ko ste videli, kako svobodo vam želijo naši črni oblečeni apostoli in "očetje" hrvatske zastave. Da rečnica je, da je bil kralj Tomislav, prvi hrvatski kralj, in tako tudi njegovi nasledniki, vsi do Korla Dragutina Habsburškega, ki so vedno držali narod v temi, dokler ni narod sam spregledal in opazil svoje pogreške. Toda, danes tega ni, ker so napredni časniki odkrili njih črno laž, da je bila Hrvatska srečna zemlja, svobodna. Ako bi bila, ne bi bilo blizu en milijon Hrvatov v Ameriki in vseh inozemstvu, ostali bi doma in ostali bi tudi jaz, kot tudi gospodin Krpotič v plemištu, odkjer je odšel v Ameriko. Ali se še spomniš gos. Krpotič onega dneva, ko sem jaz nevel njegovo brzojavko prejel iz tvojemu banu Hrvatske v Vrbovaku, da se rodi krivica v Vrbovaku okrožja? Ali ni a. Krpotič vsako nedeljo pridigoval svojim vernikom od avstro-madžarskih tiranov? Ali je bilo to leta 1891? Kako mam sedaj zopet zamisljevati narodu ali ni dovolj tega, da morajo sicer trpeti od šolske roke, bodisi od "vlasti" ali pa izmisliti katoliške? Ali hoče vere izrabiti v svoje črne namene in znanost Korla Habsburškega? Ali so bili republiki na Hrvatskem?

Pravi, da se hoče odstraniti katoliškim iz kol, ako bo republika. Ali smo mi sedaj v kraljevini ali republiki? Mi smo v republiki in imamo popolno svobodo glade veroizpovedanja, katerega koli hočemo, ne da bi se komu klanjali. Jaz, kot sin majke Hrvatske, ne več dolžnost, da spoznam, kaj mi je le mogoče, da se narod hrvatski ne mastruji od tega lažnega.

Bratje Hrvati! Ali ni že čas, da za vedno obrnemo z narodnimi prijavitelji? Ali ni že čas, da iztrgamo iz naše arede vse žunhe, ki imajo brezobno in udobno življenje na naš račun in ki imajo dovolj časa kovati svoje umazane nadržte ne same na ovahe nedelje ampak vsaki dan. Nismo še prišli v javnost glade narodnega vprašanja, toda sedaj smo vsi prisiljeni, kar nočemo, da bi ponovno tekla hrvatska kri za hrvatske vladavce.

Ako bi ne bilo teh črnooblečnih narodnih prijaviteljev onega dne s Leontičem v Washingtonu, ko so dobili Čeko-Slovaki svobodo, bi bila danes Jugoslavija svobodna federativna republika, a ne kraljevina SHS. Toda njim je bila majmajna briga za osvoboditi Jugoslavijo izpod Avstro-madžarskega jarma, dokler jih niso podprli člani Hrvatskega Saveza z dolarji, in potem so bili pa za Karadjordjevića, in sedaj pa zopet za Habsburgeve.

Sigurno sem, da bo bodoča konvencija "Narodne hrvatske zajednice" s temi "hrvatskimi rodoljubi" za vedno obračunala.

Ako Hrvatje niso nikdar umirali za republiko ampak vedno le za carje in kralje, je to krivica črnooblečnih vladarjev rimskih, katoliških in pravoslavnih vere, katerih dolžnost je bila, da "vsega sledijo Jezu Kristusu." Toda prišli bomo iz tmine, v kateri so bili vedno.

Hrvatski delavci, odprite oči in spregledajte, kako so "vaši rodoljubi", krvenci, katerim smrdi delo in hočejo vedno imeti bič v svoji roki, da te tepejo z njim. Ne pustite se okovati v okove, katere so ti nastavili "rodoljubi". Izogibajte se teh "rodoljubov", ki hočejo pod krinko vere in "svobode" zaslužiti jadni hrvatski narod, ki je še dovolj žrtvoval za svojo svobodo. — Proč s njimi. — Joseph Mihalič in Blaževič, kn. č. broj 2, Hrvatsko.

James City, Pa. — Čujte in trmite, kaj se zadnje čase ukrepa pa v "svobodni" Jugoslaviji, v državi kjer se "cedi med in mleko". Vsa tako čujemo, da bo moral sleherni jugoslovanski držav-

ljan, ki se nahaja v inozemstvu imeti posebno dovoljenje saravnosti iz Beograda, v katerem bo popisano natanko vse njegovo življenje in prepričanje, ako bo hotel iti v Jugoslavijo, državo, katere državljan je. Ako bo le kolikaj dihal po politiki, kulturi in izobrazbi, temu ne bodo dovolili vstopa, ga bodo enostavno zavržili, ker takih ne potrebujejo zavržili, ker takih imeti ponižne doma. Tam hočejo imeti ponižne, kratke in pohlevne, ki se zadovoljni s vsem, kar jim ponudi gosposka, katere je postavljena po milosti božji, ki ima še vedno največjo oblast nad nevednim ljudstvom.

Sicer pa mislim, da ne bo treba ravno veliko zabranjevati zavednim delavcem potovati v staro domovino oziroma Jugoslavijo, ker je že itak vsak dobro informiran, kako se razmere v Jugoslaviji, v tisti svobodni in demokratični državi, da se živeti ni mogoče. V Slov. nar. domu v Ljubljani sedi neki g. Majcen s veliko bikovke v roki in čaka politično izobraženih delavcev in knetov, ki se vračajo iz Amerike, da jim takoj ob prihodu v Jugoslavijo s bikovko vtepe demokracijo, kakoršno razumejo v Jugoslaviji oziroma v Beogradu, v glavo.

Veliko se je pisalo o svobodi in demokraciji v Jugoslaviji. Bodeveden sem pa, kako je taka svoboda in demokracija, katere se mora ljudstvu vpetati in valjevati s "batinami". Za čes, morda vojne smo pričakovali ameriški Slovenci valjito vojna prepričani v domovini, kot se je v resnici izvrnil. Vsakdo je pričakoval, da se bo narod kaj naučil v zadnji vojni, kajak se je moral iztrgati, trpeti in krvaveti iz tisočih ran, katere so mu zadali militaristični avtokratje. Toda žal, ostalo je vse pri starem, lepo nespremenjeno. Mesto "Hrvijo Korla ali Franjo", kričijo sedaj "Hrvijo Peter ali Aleksander". V ostalem je pa popolnoma nespremenjeno, le se bi se to omenil, da so vpeljali zopet batine, katere je avtokratizem Avstrija popravila pred več kot 50. leti. Ljudstvo, rado ali neredo, se še vedno plači od koga pred svojimi izkoriščevalci, politične bič, a katerim ga tepejo po izmučenih plečih, poljubuje peto, ki ga tepta in tlačí k tlem. In dokler bo narod izkoriščan, toliko časa ni treba pričakovati kakih pomembnejših sprememb. Kolikar časa bo ljudstvo verovalo, da ne nima "predpostavljeni" izkoriščevalci in vladarji postavljeni od boga po milosti božji bo vedno tako in ni treba nikomur pričakovati kaj boljšega. Dokler bo izkoriščano ljudstvo s razprostrtimi rokami iskalo zadostitve v pranjem zraku, bo vedno izkoriščano.

Brezmiselnost je iskati zadostitve v pranjem zraku, ker s tem delavci ne dosežemo ničesar, ampak smo še vedno predmet izkoriščanja današnjega kapitalističnega sistema, ki ima vso kontrolo nad vsemi produkti in tudi nad ljudstvi. Ako se delavstvo hoče osvoboditi, se mora zdeseti, in sdržičiti vseh delala, kakor so združeni tudi kapitalisti. Ne smemo se ozirati na narodnost, ali jezik, ker vsi smo enaki, vsi smo enako izkoriščani. Kapitalisti se ne ozirajo na narodnost, ali izkoriščajo kitajске kuhje ravno tako kot angleške delavce. Podati si moramo roke in skupne se bojevati proti našemu skupnemu sovražniku, ki nas vse izkorišča.

Kakor se velebankirji in kapitalisti tesno združeni med seboj in pomagajo drug drugemu, da držijo ljudstva v nevednosti in temi, da jih lažje izkoriščajo, pomagajo drug drugemu, kjer se izkoriščana ljudstva vzdigujejo proti svojim izkoriščevalcem in zahtevajo svoje pravice. Oni ne poznajo narodnosti ali razlike med posameznimi jeziki. Njih večje skupni interes. Složno nastopajo, kadar je treba potlačiti delavsko gibanje, in ne ozirajo se niti na žrtve. In dokazov za to imamo dovolj, ako se hočemo ozreti le nekoliko okrog sebe.

In čemu bi bili mi delavci razdvojeni? Čemu bi nas točila narodnost ali jezik? Ali imamo mi delavci kaj dobrega od tega? Ni! Samo škodo. Kapitalizem ima dobiček in sicer tem večji čim bolj je delavstvo razdvojeno in razcepljeno in če sami pomagajo z vsemi mogočimi sredstvi delavstvo cepiti in žal, da je še toliko in toliko tisočev delavcev tako zaslepljenih, da se vadejo na iluzance in nekateri delavci so na še toliko bolj zaslepljeni, da še sami pomagajo delavstvo cepiti.

In skrajni čas je že, da pričnemo enkrat sami misliti, kako se rešiti iz tega položaja in si izboljšati naš položaj. Toda to ne pride kgr čez noč, treba je politične izobrazbe, treba se je učiti in čitati pravde delavce liste in knjige, katere je mogoče dobiti za mal denar povsod. Ker le s pomočjo teh listov in knjig se nam je mogoče izobraziti. Zatorej naj sleherni slovenski delavec, kateri hoče priiti do spoznanja resnice, do prave izobrazbe v vseh odličih, narodi lista Prosveta in Školetarca. Znanje je blagostanje vsakega človeka, znanje je tista sila, s katero razuma naša nasproti, znanje je ključ, s katerim odpiramo vrata v boljšo bodočnost nam in našim potomcem. Dolžnost je pa tudi slehernemu delavcu širiti in agitirati za naše delavske liste in knjige. Vem da je to delo težko, ali ni komur se ni treba strahiti in aramevati. Vem, da sleherni agitator naleti na razne težave in neprilike, tu in tam se mu morda posmehujejo na ga zaničujejo raditke, ker delajo kaj "izobrazbo". Toda pomislite, kaj oni mislijo, ampak da se smajejo nami učiti in svoji nevednosti, v kateri se nahajajo po svoji lastni krivdi. Sedaj, ko smo na tleh, kjer ga se mi, kar nalo polje je rodovitno, samo delavstvo je treba za setev, da imo prejeto oplodimo to polje. Ako mi ne bomo vstali sad našega truda, ga bodo pa naši potomci, ki pridejo za nami. Kjer smo mi, tam smo tudi drugi. Vem, da to delo naprej in naprej do zmagajočega čaja! — Mark Babec.

Juliet, Ill. — Glasno sem protestiral v Prosveti pričuden list, katerega so izdali hrvatski Habsburgovci, v katerem posteljuje bratje njim enako, da pričakoj na pomoč njihovega kralja, dobrega katolišani, ki menda zelo strada po ponorečem letu v Budimpešti na je v Švici, ako bi ni prigan tudi od tam.

Kad bi prišel v doliko s agitatorji Habsburgovci in jih vprašal, zakaj je tako ljubil Hrvatski narod? Zato, ker je glupe ginit za njegovo krono kot ostali Jugoslovani, dokler niso osvobodili. Kateri narod je bolj omamljen od naših ljudi kot ta? Jaz mislim da neoben. Majti Habsburji so bolj navdušeni Slovenci kot Italijani ali Nemci. Jaz bi vprašal te katoliške, ki imajo svojeve glasovje v Rimu, kaj se se čutili proti katolikom in to v veliki množici kot se se čutili Slovenci ali "Habsburji". Ali ne misli te katoliški, da je svoboda nam blagoslovila laika k rojce, da je bolj morilo Slovenci in Hrvati od Švici in sedaj se pa sklonjuje na njega, ki tudi najbrže čuti, da bi Habsburgovci po novno prišli na stolček mesto Karadjordjevića, ki ni pripadnik njegove cerkve. In ker ste take vrsti katoliški, kaj ne agitirate, da bi dobili Emanuela za vladarja, ker je katoličan in o katerem mislim, da bi se ne branil te stvari, in potem bi imeli dva vladarja v eni državi, posvetnega in cerkvenega in mogoče še celo v enem mestu, to je v Rimu. Čemu je treba biti separatist.

Bli sem dobrovoljec v jugoslovanski armadi in bil sem na solunski fronti leta 1915 in kot tak sem deležen kosa zemlje v Jugoslaviji, katerega bom pa dobil le tedaj, ako bo Jugoslavija republika, o čemer sem prepričan da to, vsaj ali čed, kar čelo sedaj se to boveda, pravda srgna odzema. In bomo bodo odzvali to zemljo, katere bodo razdelili Gotovo da razmislim skupem in drugim voljoizpovednikom, ne pa slehernemu, ker če itak nimajo nič, hrvatski rodoljubi kričijo in posteljuje svoje pravice, da naj osvobodijo Kraljevo, cerkev in vero. Aj, kaj češ Majc je njim. Oni hočejo osvoboditi zemljo, ki je nekaj vredna in katere "konvencija morda obdelujejo." Kaj, bomo ba dobila zemljo, ki je ne zna obdelovati in je si vredna? Obdelujejo in lastinjajo naj jo izjemale, ki jo že obdelujejo in jo znajo obdelovati.

Toda, tega se ne vede "hrvatski rodoljubi", ki kričijo na pomoč, da naj pomagajo Korolu Habsburgovcu, da so tudi ti bati, ker navdušijo vsakega delavca harabo, ga naj bo ali oni.

Stere bi pomislili tudi "majci" hrvatske žite." Čuden se, da niso omenili v letaku, da je tudi ona vojna nekje v bližini Zagreba, za kar bi kinovei gotovo kmali "da — da". Da, ta bi po-

magala hrvatski dječici, da bi gladna hodila, kot je že. Morda ji je treba novo krilo, ako gre v Španijo na vizit.

No jaz bi svetoval vsem tem Habsburgovcem, da počakajo še malo časa, če je postal kralj hrvatski po milosti božji in proti volji naroda, mu gotovo Bog pomaga, da bo dobil to, kar je zaslužil, kakor bo pomagal nekoga lepega due Karadjordjeviću, da mu bo trona znanjalo v Jugoslaviji.

Ker so tako dobri katoličani, zakaj pa ne agitirajo, da dobijo italijanskega kralja, da bodo imeli potem dva vladarja v Rimu. Ali morda pa zato ne, ker je tudi v italijanski dinastiji nekoliko "vlasti", krivič ker drugače bi gotovo delovali da to. Jaz mislim, da bi se Lah prav nič ne branili vzeti "kraljevino" Hrvatsko s Dalmacijo in Slovenijo vred, in morda bi se tudi ne branili Srema, Banata in Bačke, kajti v teh deželah bi prideli dovolj korenje, da bi polento kuhali, in Albani bi bi tudi vsi za nameček, da bi imeli dovolj pašnikov za ovce in bi imeli potem dovolj sira, katerega bi prikrivali pri polenti.

V resnici so smečni naši katoličani, ker so tako branijo republiko. Toda, naj se le tolašijo, njih ne bo nihče vprašal, ali hočejo republiko ali nočejo, ker ta bo prišla gotovo in sicer brez njihovega privočenja, pa magari, če se vsi postavijo vedno na glavo, ker izpubljajo vpliv vedno bolj in bolj, kot ga izgubljajo v Čeko-Slovaki. Toliko jim je že zagostovljeno, da v Jugoslaviji nimajo nič več toliko vpliva, kot so ga imeli pod Habsburgovci, in to jih peče in skali in razbija agitirajo za vpostavlitev Habsburgovci. To naj bi je lažljivo is glave, da bi se sedaj vladali Habsburgovci v Jugoslaviji.

Ali ne znajo Habsburgovci, da nam je bilo na solunski fronti precejšnje število dobrovoljcev, ki smo se borili proti Habsburžanom, a ne proti svojem bratu, kot mi je bilo že mnogokrat očitano od marakateriga Habsburgovca. Kajti borili smo se za svobodno Jugoslavijo in ne proti bratom, ko smo zasedli Jugoslavijo, ko so Habsburgovci zapustili jugoslovansko ozemlje. Ali ne znajo Habsburgovci, da smo dobrovoljci, ki smo se borili proti habsburški dinastiji, bomo se v bodoče borili tudi proti Karadjordjevići dinastiji?

Tudi to mi je nezamislivo, zakaj dobili "hrvatski rodoljubi" svati svoje pristane, da naj ne izpuste tega letaka socialistom in "jugoslovani". Habsburgovci bi menda je lahko vedeli, da bi dobili pristane tudi med socialisti in "jugoslovani", da bi pomagali do padea Karadjordjevića in zvezdito jugoslovanske republike po socialističnem sistemu!

Dobro mi je že v spominu pesnik, kateri smo prepevali jugoslovanski dobrovoljci na solunski fronti, v kateri smo opevali edinstvo in svobodo Jugoslovancov, ker smo se borili za svobodo, pravo svobodo, ne pa za kako avtokracijo. In to pesem smo vedno in vedno ponarjali in še sedaj jo večkrat ponovim. In kakor smo bili na solunski fronti pripravljeno iztrgovati vse za svobodo, tako smo jo vedno. — Mark F. Relich, jugoslovanski dobrovoljec.

POREKOLANJE!

Na vnosnici Slov. dram. družbe v Chicago, Ill., se je našla črna ročna torbica s malo vso to denarja. Lastnica iste naj se zjavi pri rojaku Frank Udoviču, 1844 So. Racine Ave., telefon St. Canal 4578.

HINAVŠČINA!

Lincoln, Ill. — Frank Hoffman, ki so prepevali teško ranjenega v bolnišnico. Njegova soproga je oddala etaj iz lovke pulke njemu v dom. Erno mu je umrla vid in skrivniki najvijo, da naj ni upanja, da okrova. Ko so Hoffmann pripeljali v bolnišnico, je njegova soproga pokleknila v drugi sobi in molila za njegovo zdravlje.

Zdi se, da je njegova soproga prava furija. Hoffman je železniški delavec. Imel je manjšen pripravek a svojo soprogo. V tem prepiča ga je soproga oplazila s bičem prek obraza, na kar je hitela po lovsko puško in odšla nanj še en strel, kar se ji je zdel udarec s bičem prek obraza za milostno kazen.

